

การให้อาหารด้วยวิธีพิเศษ

ศ.นพ.จอมจักร จันทรสกุล

Faculty of Medicine Siriraj Hospital

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

การให้อาหารวิธีพิเศษนั้น หมายถึง วิธีการแพทย์พยายามหาวิธีให้อาหารกับผู้ป่วย ให้ได้รับอาหารในจำนวนที่เพียงพอความต้องการของร่างกายตนเองนะครับ ทั้งนี้ที่เราพบเห็นกัน ในขณะที่มีความเจ็บป่วยนั้น ก็มีผู้ป่วยจำนวนมากที่พบว่ารับประทานอาหารเองได้ค่อนข้างน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย หรือบางรายอาจจะรับไม่ได้เลย ในบางราย แพทย์ก็อาจห้ามรับประทานอาหารหรือให้อาหารผ่านเข้าสู่ทางเดินอาหาร

วิธีการให้อาหารมี 2 ทางที่ถือปฏิบัติกันอยู่

1. การให้เข้าสู่ทางเดินอาหารตามธรรมชาติวิธีพิเศษ คือ การใส่ท่อผ่านทางรูจมูกลงสู่กระเพาะอาหาร หรือกระเพาะอาหารส่วนต้นของลำไส้เล็กโดยวิธีการทำผ่าตัดอาหารที่ให้อาหารเป็นอาหารเหลว
2. ให้อาหารผ่านทางหลอดเลือดดำได้ผิวหนังโดยใช้เข็มหรือใช้สายสวนสอดเขาได้ผิวหนัง พยายามให้ปลายสายสอดไปอยู่ในหลอดเลือดดำใหญ่ให้บริเวณใกล้เคียงกับหัวใจเป็น 2 วิธีที่แพทย์ในปัจจุบันใช้อยู่

สำหรับผู้ป่วยได้รับอาหารวิธีพิเศษ ส่วนใหญ่เป็นคนไข้จะแบ่งได้

1. ผู้ป่วยรับประทานอาหารได้น้อย หรือไม่ได้เลย หรือน้อยไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของร่างกาย ซึ่งจะพบได้เสมอกับผู้ป่วยที่สูงอายุ หรือผู้ป่วยที่ป่วยด้วยปัญหาทางสมองที่ไม่รู้สึกตัว ผู้ป่วยได้รับอุบัติเหตุรุนแรง เช่น ผู้ป่วยถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวกหรือผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อรุนแรง ซึ่งมีความจำเป็นต่ออาหารค่อนข้างสูง
2. ผู้ป่วยที่มีภาวะทุโภชนาการอยู่เดิม อาจจะเป็นเนื่องจากการขาดอาหารโดยตรง หรืออาจจะเป็นเพราะภาวะของโรคที่ผู้ป่วยนั้นเป็นอยู่ทำให้เขารับประทานอาหารได้น้อย ไม่พอกับความต้องการของร่างกาย ตัวอย่างของผู้ป่วยประเภทนี้ ก็ส่วนมากก็พบผู้ป่วยมีปัญหาโรคกระเพาะหรือลำไส้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็อาจรักษาโดยการทำการผ่าตัดให้ ทั้งนี้การรักษาพวกนี้ ส่วนมากก่อนการผ่าตัด ถ้าเราพบว่าผู้ป่วยมีภาวะทุโภชนาการอยู่ ส่วนมากเราจะเตรียมผู้ป่วยให้ดีเสียก่อน คือหมายความว่า เตรียมในเรื่องอาหารให้ผู้ป่วยรับประทานอาหารที่เพียงพอ ซึ่งใช้ระยะเวลาหนึ่งคงจะไม่นานนัก ที่จะทำให้เขาดีขึ้นทั้งนี้ขึ้นเพื่อผลประโยชน์ที่จะให้เขาเสี่ยงต่อการผ่าตัดน้อยลงมี ภาวะแทรกซ้อนต่อการผ่าตัดน้อยลง แผลหายเร็วขึ้น และก็ใช้เวลาอยู่โรงพยาบาลน้อยวันลง
3. ผู้ป่วยประเภทที่ 3 ได้แก่ ผู้ป่วยที่ไม่ควร ให้อาหารทางปาก หรือทางกระเพาะลำไส้เลย ซึ่งได้แก่ผู้ป่วยที่มีพยาธิสภาพระบบทางเดินอาหาร ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า มีการอุดตันเกิดขึ้นในทางเดินอาหาร หรือเป็นเพราะว่าการผ่าตัดเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหารต้องงดอาหารทางปาก เป็นการชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นในระหว่างที่ผู้ป่วยเหล่านี้ต้องงดอาหารหรือไม่ได้อาหาร เหล่านี้ก็จะจำเป็นต้องให้อาหารทางหลอดเลือดทดแทน ทั้งนี้มีอีกพวกหนึ่ง คือ พวกที่เจ็บป่วยหนักซึ่งก็ได้เข้ามาแล้วว่า พวกนี้จำเป็นต้องให้เสริมเข้าไปจากที่รับ รับประทานได้ปกติธรรมดา ครับ

สำหรับอาหารที่เราใช้ให้ผู้ป่วยนั้น ก็คงเป็นอาหารเช่นเดียวกับที่คนปกติรับประทานอยู่จนครบ คือส่วนประกอบของอาหารที่มีอยู่ 6 อย่างด้วยกัน ที่เป็นอาหารหลักคือ อาหารจำพวกแป้ง หรือที่เรียกคาร์โบไฮเดรต 2. คือโปรตีน 3. คือไขมันและที่ 4. คือเกลือแร่ 5. คือวิตามิน อันที่ 6 คือน้ำ อาหารที่เราจะให้ผู้ป่วยรับประทานก็ควรประกอบด้วยอาหารหลักทั้ง 6 อย่าง ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดในสัดส่วนที่พอเหมาะ เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละชนิด ยกเว้นว่า ในผู้ป่วยที่มีโรคเฉพาะทางอย่าง เช่น ยกตัวอย่างเช่นผู้ป่วยที่เป็นโรคไต ต้องจำกัดอาหารประเภทโปรตีน บางชนิดลง และก็ลดเกลือแร่บางอย่างลง หรือผู้ป่วยที่เป็นเบาหวานก็เช่นเดียวกัน อาจจะต้องจำกัดอาหารที่เป็นพวกแป้งลง ไขมันลงที่นี้ อาจจะเตรียมมาในรูปของอาหารเช่นอาหารทั่วๆ ไปที่คนปกติทั่วไปรับประทานก็ได้ หรืออาจจะทำพิเศษ ถ้าสมมุติว่าเขารับประทานได้จำนวนค่อนข้างน้อย ก็อาจจะต้องเตรียมมาเพื่อที่จะให้ทางสายท่ออย่างสวนลงสู่กระเพาะอาหารก็ได้ซึ่งอาหารพวกนี้ ก็ต้องเอามาบดให้ละเอียด จนกลายเป็นอาหารเหลวส่วนอาหารสำเร็จรูป ที่เขาเตรียมมาจำหน่ายในท้องตลาด หรือในโรงพยาบาลทั่วไปนั้น ส่วนมากเป็นอาหารผงคล้ายนมผง หรือเป็นน้ำซึ่งในขณะนี้ประเทศเรายังคงรับมาจากต่างประเทศจำหน่ายอาหารเหล่านี้ก็มีอยู่ทั่วๆ ไปตามร้านขายยาใหญ่ๆ นอกจากโรงพยาบาลแล้ว นอกจากอาหารที่ให้ทางกระเพาะลำไส้ ก็ยังมีอาหารที่ให้ตามหลอดเลือดดำ ซึ่งตัวอาหารก็ยังประกอบด้วย เช่นเดียวกับอาหารที่เรารับประทานนั่นเองนะครับ แต่ว่าอุณหภูมิของอาหาร หรือขนาดของอาหาร เหล่านี้ที่จะให้ไปทางหลอดเลือดนั้นต้องและมากแทบจะมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น เลยคือมีลักษณะเป็นน้ำนั่นเอง ซึ่งเมื่อให้ผ่านเข้าไปทางหลอดเลือดดำแล้ว ที่นี้ร่างกายก็สามารถจะนำไปใช้ได้เลย อย่างยกตัวอย่างเช่นอาหารจำพวกแป้ง ก็มาในรูปของกรดไขมัน ละลายอยู่ในน้ำ ส่วนเกลือแร่หรือวิตามินต่างๆ นั้นก็มาในรูปของน้ำ ถ้าถามถึงวิธีการเก็บ การเก็บอันนี้ถ้าเป็นอาหารธรรมดา ก็ควรเก็บในอุณหภูมิที่พอเหมาะพอสมคือเก็บไว้ในอุณหภูมิ ที่ไม่ทำให้อาหารนั้น บูด เสีย และก็ควรที่จะปกปิด ป้องกันการปนเปื้อน ที่จะเกิดขึ้นส่วนอาหารที่จะให้ทางหลอดเลือดดำนั้น ส่วนมากจะมาเป็นขวด หรือมาเป็นถุงซึ่งบรรจุอยู่ในถุงที่ปิดเชื้ออยู่แล้ว การเก็บอาหารพวกนี้ ส่วนมากเก็บในช่องอุณหภูมิธรรมดาที่อยู่ได้ยกเว้นอาหาร ไขมันที่จะต้องเก็บในอุณหภูมิที่ต่ำกว่า ธรรมดา เช่น เก็บไว้ในตู้เย็นแบบนี้ เป็นต้น

ผู้ป่วยที่สามารถรับอาหารโดยวิธีพิเศษที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็มีใช้ได้ทั้งผู้ป่วยเด็ก และผู้ป่วยผู้ใหญ่ แต่จำนวนของอาหารชนิดของอาหารนั้น จะแตกต่างกันบ้างในเด็กและผู้ใหญ่ซึ่งอันนี้ก็คงจะขึ้นอยู่กับอายุ ความรุนแรง ความเจ็บป่วยและถึงชนิดของ โรคและความต้องการของผู้ป่วยนั่นเอง ที่จริงการให้ด้วยวิธีพิเศษนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะยากอะไรมากมายนัก ญาติของผู้ป่วยสามารถจะเตรียมให้ที่บ้าน ได้เช่นกัน โดยวิธีการใส่ท่ออย่างผ่านจมูก เข้าไปที่กระเพาะอาหาร ซึ่งอันนี้ถ้าได้รับการฝึกฝนนิดหน่อยจากโรงพยาบาลถึงวิธีการให้การดูแล หรือว่าการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ที่อาจจะเกิดขึ้นนี้ก็สามารถที่จะกระทำที่บ้านได้ไม่ยากนัก และวิธีการเตรียมอาหาร ก็เช่นเดียวกันอันนี้ก็อาจจะเรียนได้จากแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่จากโภชนาการของโรงพยาบาลแนะนำให้ได้ ส่วนการให้อาหารทางหลอดเลือดดำนั้น ในประเทศไทยขณะนี้ก็ยังไม่ได้มีการปฏิบัติกันยกเว้นในบางกรณีหรือผู้ป่วยบางรายที่พิเศษมากๆ เท่านั้นเองนะครับ แต่ในต่างประเทศแล้วละก็ มีหลายประเทศ ที่ได้มีการให้ผู้ป่วยให้อาหารทางหลอดเลือดดำเอง

.....